Кыргыз ССР илимдер академиясы
Тил жана адабият институту.

Ат-Башы районунун элдик оозеки чыгармаларынан.

(«Манас»)

1979-жылы июндагы фольклордук экспедициянын материалдарынан.

Экспедицияга катышуучулар:

1. Кырбашев Кенеш – жетекчи.
2. Толоев Асанбек.
3. Ибраимов Кубат.
4. Коножбаев Урок.

Фрунзе – 1979, июнь–июль.

Жанаев Дүйшөн[1] 1897-жылы туулган. Саватсыз. Көп жылдар бою колхоздун жылкычысы болуп иштеген. Азыр пенсияда. Уруусу кыпчак.

Институт языка, литературы и ...
Отдел рукописей
Инв. № 281
17 сент 1982
Кирг. ССР

Жанаев Дүйшөн сүрөтү

Жанаев Дүйшөн элдик оозеки адабияттын үлгүлөрүн арбын билет. Жамакатты өзү чыгарган ырлары, кошоктору бар. Диний ырларды, дарым, бата, ырым-жырымдарды да ~~билет~~ айтат. Айрыкча, «Манас» эпосунан «Манастын төрөлүшү», «Жер хандын кеңеши», «Айчүрөктүн түшү» сыяктуу эпизоддорду айта берилип айтат. «Манас» айтып калуусун түш көрүү менен байланыштырат. Кат таанybайт. Кичинекей бала кезинде Сагымбайдан «Манас» айтканын көргөн. Дүйшөн айткан эпизоддордо айрым өзгөчөлүктөр бар.

Уулум кошчак, азыр 83 ке келдим. Ушул Кара-Сууда, Таш булак деген жерде туулуп, ушу жерде чоңойдум. Бу жерде Мажиш деген манасчы бала болгон эле. Ал Сагымбай менен Чоконун ашында жолугуп бирок манас айтпай эле кетип калган. Сагымбай ошол ашта өткөнү айтып айтканын билбейм, ошо колоп манасын бир жеринен айтып алган. Мен анда кичинекей жецим бала элем.

Ошол ашта ат чабылып, Орусчу-нун тору айгыр деген кемеге чоюп келди. Ошондо алгачкыча озгон болду, Жолой да ошондо келди, Эшмамбет да ошондо келди. Деги кок озгон келди. Ошондо Калжанбаш минчип турат:

Жандын баары өлчү экен,
Эттен чуулдап турчу экен, аа
Мандай кыйын турчу экен – деп

Калжанбаш турат. Ошондо Орусчу-нун тору айгыр чоюп келди. Сагымбай ошондо минчип ырдады:

Албан, албан кумук бар
Кенге карап чуулган
Айтаргына келгенде
Жок озгон Сагынбай

3 б.

Оозунан от менен жалын да буравап
Алтын така, жез мокито
Какканыңа ыраамат
Ат тийгизбей кумушту
Бакканыңа ыраамат
Кумуш така, жез мокито
Какканыңа ыраамат
Күн тийгизбей кумушту
Бакканыңа ыраамат
Жаман жабуу жаппагын
Жабыштырып баспагын
Ылайлуу суудан сугарба
Ысык үйдөн чыгарба
Жого жимик жолбодой
Жонуна булбул да конгондой
Кашка тиши кадоодой
Кара тили булгоодой
Эшик кулак, от, элик баш
Элеккандын шарт кула
Бу тору айгыр жаныбар
Так ошондой мал туба —

Сагынбай мага ушинчик сурады.
Көп апыктарда батпай албай калдым.
Мааниси жок эмеш, анда жигит болсом,
үйгө кире алган жокмун. Үйдүн
артында отуруп укчум.

Жанагы бала (Максим) келик олура калды. Манагын бир жеринден Салымбай адрыг аткан эле. Ошондо бала тура качып келип калды. Он оолдан бирги адрыг атай, бу Салымбай жинди болуп олай-деп эле туруп баспп кээр. Мен бир башка айтсам, ынана чокпайр элем деди. Ошо байлан айтпай койду. Ал — Саргожоев Максим деген бала эле. Манабу мандатыг Калининден эле. Уругу-так карачы.

Атаагы Саргожо деген бай болган байдын пеэрдебиз болчу. Байдын баласы баккыы болду деп айтпоурбай кайган туре. Иргин эле ошо 1920-чылга чейин эле олуп калды. Чоно 1913-ч. олду, 19?5-ч. аш бергенвир. Ошо аштан кийин бай эле олуп калды. Кожун эле.

Салымбай чаргы бойлуп, келишкен кара кижи эн. Ошо кудругдан адрыг арканда мен тиянга олурам ва, жере албай. Мага тиги бала (Максим- к.л.) айтым арнайбы. Салымбай болбой калды он оолдан бирин арап адрыг ару Эн. Максимин башка маначырды бу Ал-Башкадан билбейм.